

Å inkluderes uten felles språk

En kvalitativ studie av hvordan to barnehager arbeider med inkluderingen av flerspråklige barn

Idunn Andenæs
[kandidatnummer: 20]

Bacheloroppgave
[BHBAC3920]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	2
1.1	Valg av tema og problemstilling.....	2
1.2	Oppgavens struktur.....	3
1.3	Begrepsavklaring.....	3
1.3.1	Morsmål.....	3
1.3.2	Flerspråklig barn.....	3
1.3.3	Inkludering.....	4
2	Teori	4
2.1	Leken.....	4
2.1.1	Den fysiske leken.....	5
2.1.2	Rommet.....	6
2.2	Barnets morsmål.....	6
2.2.1	Foreldresamarbeid.....	7
2.3	Personalets rolle.....	7
2.3.1	Voksenrollen.....	7
2.3.2	Felles kompetanse.....	8
2.3.3	Personalets holdninger.....	9
2.3.4	Personalets barnesyn.....	10
3	Metode	10
3.1	Valg av forskningsmetode.....	10
3.2	Planlegging av datainnsamling.....	11
3.3	Utvalg av informanter.....	11
3.4	Beskrivelse av gjennomføring.....	12
3.5	Analyse.....	13
3.6	Kvalitetsvurdering/metodekritikk.....	13
3.7	Etiske retningslinjer.....	14
4	Funn og drøfting	15
4.1	Rommet.....	15
4.2	Personalets påvirkning på lek og samspill.....	16
4.3	Bruken og synliggjøringen av morsmål.....	18
4.4	Foreldresamarbeid og morsmål.....	20
4.5	Personalets holdninger og kompetanse.....	21
5	Oppsummering og konklusjon	23
6	Referanseliste	25
7	Vedlegg	27

1 Innledning

1.1 Valg av tema og problemstilling

Ifølge rammeplanen skal personalt i barnehagen tilrettelegge for sosial deltakelse, og se barns inkludering i sammenheng med dette (Kunnskapsdepartementet, 2017). Språk er et viktig redskap for kommunikasjon, som videre vil være viktig for sosial deltakelse og inkludering i et fellesskap. Temaet flerspråklighet, og barns utvikling av flere språk, er noe som har fanget min interesse gjennom studiet. I møte med praksislærere, faglærere og litteratur, har jeg fått mye innsikt i hvordan barn tilegner seg flere språk, og hvordan voksne kan tilrettelegge for flerspråklig utvikling. Gjennom snart tre år på Dronning Mauds Minne høgskole, har jeg også vært i tre ulike praksisbarnehager. I disse praksisbarnehagene har jeg alltid møtt et mangfold av ulike språk og kulturer.

Det er lite forskning som har vært opptatt av barns emosjonelle velvære og trygghet, når de blir plassert i det ukjente (Zachrisen, 2015, s. 43). Et eksempel på dette er barn som begynner i en barnehage der de ikke snakker samme språk som hverken barna eller personalet. Noe jeg har undret over i praksisperiodene, er om de flerspråklige barna føler seg inkludert i hverdagen. Da tenker jeg ikke bare på hvorvidt de inkluderes i språkarbeidet, eller om det tilrettelegges for flerspråklig utvikling. Jeg tenker på hvorvidt disse barna føler seg en del av fellesskapet, og kjenner på inkludering, uavhengig av hvor de er i sin tilegnelse av det norske språket. For barn kan ikke vente med å føle seg inkludert, til de har utviklet norsk. De har rett til å kjenne seg som en del av barnegruppa, og inkluderes i fellesskapet. I denne bacheloroppgaven ønsker jeg å undersøke nettopp hvordan barnehagelærere kan tilrettelegge for inkludering av flerspråklige barn. Min problemstilling er derfor som følger;

«Hvordan kan personalet i barnehagen tilrettelegge for et inkluderende miljø for flerspråklige barn?»

For å avgrense oppgaven kommer jeg nettopp til å fokusere på inkluderingen av flerspråklige barn, uavhengig av hvor de er i sin tilegnelse av det norske språket. Selv om språk er en viktig forutsetning for inkludering, kommer jeg ikke til å fokusere på hvordan barnehagen kan stimulere til flerspråklig utvikling. Dette betyr ikke at deler av teorien og funnene jeg tar for

meg ikke også vil ha en betydning for dette. Derimot er det ikke det jeg kommer til å legge vekt på i oppgaven.

1.2 Oppgavens struktur

Denne bacheloroppgaven har fem kapitler. I det første kapitlet redegjorde jeg for bakgrunnen for valg av tema og problemstilling, og hvilke avgrensninger jeg har gjort i oppgaven. I det andre kapitlet kommer jeg til å presentere teorien jeg har brukt i forbindelse med drøfting og funn. Dette teorikapitlet er delt inn i tre hoveddeler: Leken, barnets morsmål og personalets rolle. Videre i kapittel tre vil jeg ta for meg forskningsmetoden jeg har brukt. Her vil det foreligge en begrunnelse for valg av metode, framgangsmåte i valg av informanter, planlegging av datainnsamling, metodekritikk og etiske retningslinjer. I kapittel fire vil jeg drøfte funnene fra intervjuene mine opp mot teorien jeg presenterer i teorikapitlet. Avslutningsvis, i kapittel fem, skal jeg oppsummere funnene mine og komme med en konklusjon på problemstillingen min.

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Morsmål

Jeg bruker begrepet morsmål som det språket, eller språkene, et barn har lært først i livet, og som de er mest følelses- og identitetsmessig knyttet til (Høigård, 2019, s, 140). Når jeg dermed snakker om barn med et annet morsmål enn norsk, kan dette også være barn med flere morsmål.

1.3.2 Flerspråklig barn

Ved flerspråklige barn sikter jeg til barn med et annet morsmål enn norsk (Høigård, 2019, s. 139). I denne oppgaven bruker jeg betegnelsen flerspråklige barn i forbindelse med barn som både har kommet godt i gang med sin tilegnelse av norsk, og barn som er helt i startfasen av sin flerspråklige utvikling.

1.3.3 Inkludering

Når jeg tar for meg inkludering innebærer det at alle barna skal ha en naturlig plass i fellesskapet, og at barnehagen skal tilrettelegges slik at den fungerer godt for alle (Spernes & Hatlem, 2019, s. 161). Dette innebærer at det er barnehagen som skal tilpasse seg barnas ulike forutsetninger, innenfor rammeverkens krav.

2 Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Teorien som presenteres her, er teorien jeg kommer til å anvende videre i drøftingskapitlet for å svare på problemstillingen min. Første tema er *leken*, med underkapitler *den fysiske leken* og *rommet*. Deretter tar jeg for meg temaet *morsmål*, med *foreldresamarbeid* som underkapittel. Siste tema jeg kommer til å ta for meg er *personalets rolle*, med underkapitlene *voksenrollen*, *felles kompetanse*, *personalets holdninger* og *personalets barnesyn*.

2.1 Leken

Lek er noe av det viktigste barn gjør i barnehagen, og er grunnlaget for barns utvikling, læring og velvære (Öhman, 2020, s. 33). Gjennom leken kan barna oppleve utfordringer, mestring, grensesetting, glede og vennskap. Rammeplanen understreker også at leken skal være en arena for sosial samhandling, og at den skal ha en sentral plass i barnehagen (KD, 2017). Leken er allsidig, og er en av de fremste arenaene for fellesskap og inkludering i barnehagen. Det å derimot være alene i et fellesskap er noe som kan være mer ensomt enn å være alene for seg selv (Pape, 2020, s. 28). Med dette perspektivet som utgangspunkt, vil det å delta i lekfellesskapet i barnehagen være en viktig forutsetning for et barns inkludering.

Barnehagelæreren må derfor være bevisste på betydningen leken har for barn, og hvordan de kan tilrettelegge for at alle barn inkluderes i lek.

Struktur og innramming er en viktig forutsetning for et inkluderende lekemiljø (Pape, 2020, s. 134). Dette kan være å dele barnegruppa opp i mindre grupper. For mange folk på for liten plass, kan føre til at barns lek lettere kan bli avbrutt. Under slike forhold vil det også være utfordrende å observere om alle i barnegruppa har det bra, og om alle opplever å være en del

av fellesskapet (Pape, 2020, s. 138). Å dele opp barnegruppa kan dermed bidra til bedre oppfølging fra de ansatte, og et roligere og uavbrutt lekemiljø for barna.

Minoritetsspråklige barn får ofte en følgende posisjon i leken (Zachrisen, 2015, s. 52). Dette betyr at de har lite innflytelse på leken, og henger kun med på andre barns initiativer. En av grunnene til dette er nettopp mangel på majoritetsspråket (Zachrisen, 2015, s. 52). Barn som snakker barnehagens majoritetsspråk vil oftere ha en førende rolle i leken, som vil si at de bestemmer premissene for leken. Hvis de flerspråklige barna ofte har en følgende posisjon i leken, kan det skape et miljø hvor de opplever marginalisering og fremmedgjøring. Disse begrepene blir nettopp sett som motsetninger av inkluderingsbegrepet (Zachrisen, 2015, s. 53). I følge Öhman kan man ikke bare se på barns lek og impulser som noe som kun kommer fra barnet selv. Leken henger blant annet sammen med relasjoner (Öhman, 2020, s. 65). Relasjonen til den voksne er noe som kan virke inn på barns lek, og den voksne har dermed en viktig rolle for at de flerspråklige barna får leke på en likestilt måte.

2.1.1 Den fysiske leken

Ulik type lek kan også ha ulike forutsetninger for et barns deltakelse og inkludering. Ulik type lek kan blant annet være rolleleker, konstruksjonsleker eller mer fysiske leker (Evenstad, 2017). Høigård trekker fram rollelek som en spesielt språkstimulerende form for lek (Høigård, 2019, s. 172). Derimot kreves det også ofte en del språk for at en slik lek skal holdes gående. For flerspråklige barn kan det derimot være en fordel med lek der språkkompetanse ikke er en avgjørende faktor for deltakelse. Mer fysiske leker vil være lettere å delta for barn uten felles språk (Evenstad, 2017). Evenstad trekker også fram at selv om fysiske lek ofte er lettere for flerspråklige barn å delta i, stoppes ofte denne leken innendørs. Dette har både sammenheng med de voksnes syn på at fysisk lek er bråkete og kaotisk, men også hvordan det fysiske rommet inviterer til slik type lek.

2.1.2 Rommet

Når Öhman snakker om sammenhengen mellom rommet og leken, trekker hun fram begrepet affordance (Gibson 2003, i Öhman, 2020, s. 67). Affordance går ut på hvordan rommet innbyr til handling, som innebygde muligheter eller begrensinger. De ansatte i barnehagen må derfor tenke gjennom rommets utforming, og på hvordan rommene kan inspirere til ulike typer lek. Personalet må også observere barnas lek, hva de fanges av og hvilke handlingstilbud de reagerer på (Öhman, 2020, s. 69). På denne måten kan personalet få bedre innsikt i hva som fanger barnas interesse, og arbeide med rommene ut ifra det. Det holder heller ikke å gjøre dette én gang. De voksne må kontinuerlig arbeide med rommene, og observere hvordan barna reagerer på rommets affordance.

Ifølge rammeplanen skal barnehagen «inspirere til og gi rom for ulike typer lek både ute og inne» (KD, 2017). Begrepet affordance er også relevant i forbindelse med barnehagens uterom. Å skape gode utemiljøer kan vekke interesse, og utfordringer til alle i barnegruppen (Zachrisen, 2015, s. 93). Uterommet er større, og kan derfor romme enda flere muligheter. Stor variasjon i materialet er noe som kan fremme kreativitet og fleksibilitet i leken. Udefinert materiale er også noe som kan gjøre at barna kan hente fram egne erfaringer, og bruke kreativiteten sin i leken. At materialet er udefinert, er også noe som bidrar til at barna ikke trenger gitte forkunnskaper for å ta i bruk det (Fandrem, 2018, s. 275). Dette gjør at barna stiller likt i møte med materialet.

2.2 Barnets morsmål

Et godt utviklet morsmål har en stor innvirkning på et barns identitetsutvikling og for at barna skal ha muligheten til å leke og lære ut ifra sitt aldersnivå (Høigård, 2019, s. 144). Språket gir identitet og tilhørighet, og er et viktig redskap for kommunikasjon og deltakelse i et fellesskap. Rammeplanen understreker også at personalet i barnehagen skal støtte barnas identitetsutvikling (KD, 2017). Når et barn morsmål derimot ikke er majoritetsspråket i barnehagen, kan mulighetene for lek, samspill og inkludering utfordres. Barn har en tendens til å søke seg til andre de deler felles referanser med, f.eks. at de deler morsmål (Zachrisen, 2015, s. 44). Men det er heller ingen selvfølge at det er flerspråklige barn som deler morsmål i en barnegruppe. Å arbeide med synliggjøring og anerkjennelse av de ulike språkene representert i en barnegruppe, vil derfor være viktig for at de flerspråklige barna føler seg inkludert i fellesskapet.

I barnehager hvor norsk er majoritetsspråket, vil det norske språket ha en stor plass i hverdagen. Men dersom bare majoritetsspråket blir synliggjort, vil det kunne sende signaler til de minoritetsspråklige om at de er mindre viktige (Zachrisen, 2015, s. 53). Hun tar videre for seg betydningen av barns gjenkjennelse i hverdagen. At barna gjenkjenner noe i barnehagen fra sin egen kultur, kan ha en videre betydning for at barnet føler seg som en del av fellesskapet. For alle barn trenger at noe som betyr noe for dem blir verdsatt, gjennom identitetsbekreftelse og anerkjennelse (Høigård, 2019, s. 146). Rammeplanen sier også at personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen (KD, 2017). Dersom dette skal være mulig, må nettopp de ulike språkene på avdelingen synliggjøres og jobbes med.

2.2.1 Foreldresamarbeid

I arbeidet med synliggjøring av barns morsmål i barnehagen, er foreldrene en viktig samarbeidspartner. Barnehagen har en viktig oppgave i å formidle morsmålsstøttende holdninger til foreldrene (Glaser, 2018, s. 123). Det å oppfordre foreldre til å bruke morsmålet sitt kan vise at personalet har en positiv holdning til mangfold og flerspråklighet. Glaser understreker derimot at det ikke bare handler om å oppfordre foreldre til å snakke morsmål med barnet sitt, men at det også må synliggjøres i barnehagen. Anerkjennelse av morsmål handler nemlig ikke bare om det som blir sagt, men også hva som blir synliggjort og praktisert (Glaser, 2018, s. 123). Men denne synliggjøringen er nettopp noe foreldrene kan bidra til. Foreldre kan bidra med ord, setninger, bøker og sanger på deres morsmål, som de voksne kan ta med inn i barnehagen.

2.3 Personalets rolle

2.3.1 Voksenrollen

Noe av det viktigste for barn er opplevelsen av omsorg og trygghet. For at barn skal utforske, leke og samspille med andre barn er de helt avhengige av trygghet (Glaser, 2019, s. 108). De voksne må derfor jobbe aktivt og kontinuerlig med relasjonene de har til barna, for å sikre nettopp dette. Trygge barn søker også raskere kontakt med andre barn, og de må derfor støttes i ukjente og vanskelige situasjoner (Glaser, 2019, s. 112). Den voksne må være trygg og tilstedeværende, slik at barnet kan leke og utforske, men alltid kunne vende tilbake til den voksne dersom noe føles utfordrende eller utrygt. I tilfeller der barn opplever ekskludering fra

lek og samspill, kan en tilstedeværende voksen være spesielt avgjørende. En omsorgsfull og oppmerksom voksen kan bidra med positive samspillserfaringer hvor barnet kjenner på positivt selvbilde, til tross for negative samspillserfaringer med andre barn (Glaser, 2019, s. 112). Personalets evne til å tolke barnas signaler står også helt sentralt for barnas trygghet og tillit til den voksne. Dette er også sentralt for å kunne fange opp barn som faller utenfor fellesskapet, og som trenger ekstra voksenstøtte.

Knyttet til kultursensitiv omsorg, trekker Zachrisen fram begrepet autentisk omsorg (Zachrisen, 2020, s. 41). Autentisk omsorg beskrives her som noe ekte og pålitelig, hvor det legges vekt på menneskelige relasjoner. I autentiske møter er det preg av gjensidig tillit og respekt mellom partene. Zachrisen spesifiserer at dette er noe som tar tid, og at den voksne må starte med å vise at du bryr deg og er genuint interessert i barna. Ansatte som ikke tar hensyn til barns kulturelle bakgrunn i sin omsorg, ses også på som en urettferdig omsorgsgiver (Zachrisen, 2020, s. 41). I autentiske møter trenger barn at voksne tar utgangspunkt i deres enkelte behov og forutsetninger. Et barns språk og kultur er noe som kan virke inn på nettopp hvilke behov de har, og hva de trenger i omsorgen fra den voksne.

2.3.2 Felles kompetanse

Føringene fra rammeplanen kan tolkes ulikt av ulike ansatte i barnehagen. For å skape en felles forståelse av rammeplanens innhold, og praksis innenfor de juridiske rammene, er de ansatte derfor avhengig av felles refleksjon (Pape, 2020, s. 16). For å sikre dette understreker også rammeplanen i seg selv at personalet skal jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter samsvarer med rammeplanen (KD, 2017). Når rammeplanen sier at inkludering i barnehagen handler om å tilrettelegge for sosialt samspill, kan ansatte ha ulik forståelse for f.eks. inkluderingsbegrepet. For at personalet skal få en felles forståelse for hva som ligger i begrepet inkludering, trengs det dialog og refleksjon mellom de ansatte. Dette er for å sikre enighet og felles målretting i den pedagogiske praksisen.

Ifølge rammeplanen skal barnehagen være en lærende organisasjon, for å kunne sikre at barna får et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen (KD, 2017). Barnehagen som en lærende organisasjon legger vekt på kvalitet og kvalitetsutvikling (Kjeldsaas & Emilsen, 2015, s. 60). Dette innebærer en kontinuerlig utvikling av personalets kompetanse, slik at barnehagen er rustet til å møte nye krav og utfordringer. Senge understreker at en i en lærende organisasjon videreutvikler personalet egne evner for å oppnå ønsket resultat, og at

menneskene blir flinkere til å lære i fellesskap (Senge 1999, i Kjeldsaas og Emilsen, 2015, s. 61). For at barnehagen skal være en lærende organisasjon foreligger det dermed et krav om både individuell- og felles utviklingskompetanse. Gotvassli trekker også inn begrepet endringskompetanse, i forbindelse med en lærende organisasjon (Gotvassli 2014, i Kjeldsaas og Emilsen, 2015, s. 61). Dette begrepet innebærer individets kunnskaper, ferdigheter og holdninger til det å være lærende. Motivasjon for å lære ses på som avgjørende, i sammenheng med systematisk organisering og tilrettelegging for kompetanseutvikling. Kravet om at barnehagen skal være en lærende organisasjon vil dermed bidra til utviklingen av personalets felles kompetanse.

2.3.3 Personalets holdninger

Senge bruker begrepet *mentale modeller* når det er snakk om en persons fastgrodd tanker, meninger og generaliseringer (Senge i Wadel & Knaben, 2022, s. 21). Slike mentale modeller kan bidra til å forme våre meninger og oppfatninger, som videre kan påvirke hvordan vi handler. Hvis en ansatt i barnehagen handler på generaliserende eller uetiske mentale modeller, vil dette kunne gå negativt ut over barna. En utfordring med mentale modeller, er at de ofte er ubevisste eller undertrykte. Det kreves derfor en bevisstgjøring blant de ansatte, hvor de går inn i seg selv og blir kjent med egne holdninger og generaliseringer. I grupper med felles mentale modeller, krever det også felles refleksjon og bevisstgjøring. En personalgruppe som er bevisste på egne mentale modeller, og arbeider med dem, vil legge et godt grunnlag for en praksis med gode holdninger og verdier.

I forbindelse med personalets holdninger til flerspråklighet, ønsker jeg også å trekke inn begrepet mangfold. Begrepet mangfold handler om forskjeller mellom mennesker, både store og små (Emilsen, 2015, s. 23). At en barnehage er mangfoldig vil derfor kunne bety at det foreligger forskjeller i etnisitet, språk og kultur. I arbeidet med et mangfoldig språkmiljø, vil de voksnes holdninger og verdier knyttet til mangfold kunne ha en innvirkning. En felles verdiplattform for personalet er dermed avgjørende for hvordan barnehagen tilrettelegger for hvert enkelt barn (Spernes & Hatlem, 2019, s. 191). Personalet må derfor sammen diskutere hvilke verdier som er førende for deres egen praksis. I møte med mangfoldsbegrepet, er dette også viktig at personalet reflekterer over. Dette er førende for om de ansatte har en problembasert tilnærming til mangfold, eller om mangfold ses på som en ressurs i deres hverdag.

2.3.4 Personalets barnesyn

Som ansatt i barnehage er det også viktig å reflektere over sitt eget barnesyn. Barnehagens praksis påvirkes ofte av voksnes syn på barn (Pape, 2020, s. 68). Det å ha ulike barnesyn vil kunne bidra til ulik pedagogisk praksis, og en lite samkjørt personalgruppe. Et perspektiv som ofte trekkes inn i forbindelse med barnesyn er synet på barn som «human beings» eller «human becomings». *Beings* handler om at barnet er født et fullverdig menneske i eget liv, og at barndommen har en egenverdi (James, Jenks, Prout 1998, i Frønes og Glaser, 2019, s. 17). *Becomings* tilsier at barnet som et uferdig menneske, som skal formes av de voksne. Barndommen blir her kun sett på en forbi passering til det å bli en fullverdig voksen. Her blir også barnet vurdert ut ifra et mangelperspektiv. Selv barnehagen har rammeverk som de må følge, må personalet selv reflektere over om eget barnesyn er i samsvar med det som kreves av dem.

3 Metode

3.1 Valg av forskningsmetode

Da jeg hadde bestemt meg for tema og problemstilling, var neste steg for meg å bestemme meg for forskningsmetode. Til denne oppgaven valgte jeg å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode, med intervju som innsamlingsmetode. Det kvalitative forskningsintervju søker etter intervjupersonens forståelse for verden (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 21). Når man anvender kvalitativ forskning arbeider man med skriftlige eller muntlige kilder, som gir forskeren tolkninger i form av ord (Nyeng, 2012, s. 71). Dette vil være i motsetning til kvantitativ forskningsmetode, som innebærer arbeid med innsamlet data i form av tall. Grunnen til at jeg har valgt å benytte meg av kvalitativt intervju er fordi jeg ønsket informantenes tanker og erfaringer omkring problemstillingen min. Jeg vurderte det som lite relevant å bruke kvantitativ metode ettersom jeg ikke var ute etter målbare enheter, men heller en undersøkelse og forståelse for hvordan disse to barnehagene arbeidet med nevnt tema. Et kvalitativt intervju vil nettopp gi innsikt i personers forståelser, opplevelser og synspunkter (Thagaard, 2018, s. 12).

3.2 Planlegging av datainnsamling

Ettersom jeg valgte intervju som innsamlingsmetode, var neste steg å utarbeide en intervjuguide. For det er nettopp det å skape kunnskap og samtale gjennom intervjuprosessen som kjennetegner det kvalitative intervjuet (Dalland, 2020, s. 83). Når en intervjuguide skal utformes er det viktig med god planlegging, for å sikre sentrale og relevante spørsmål, samtidig som vi kan være fleksible for informantens utsagn (Thagaard, 2018, s. 95). For å sikre relevante spørsmål sørget jeg blant annet for å dele opp spørsmålene i ulike temaer. Dette var også for å holde struktur og oversiktighet i intervjuet, både for min og informanten sin del. Å skifte tydelig mellom temaer vil også gi informanten pauser i løpet av intervjuet. På denne måten kan informanten vurdere om det er ønskelig å utdype mer knyttet til temaet intervjueren skal gå videre fra (Thagaard, 2018, s. 96). Jeg var også nøye på egen bruk av spørreord, og betydningen dette hadde for formuleringen av åpne spørsmål. Åpne spørsmål legger et bedre grunnlag for informantens synspunkter og erfaringer, samtidig informanten står friere til hvordan han eller hun ønsker å svare på spørsmålet (Thagaard, 2018, s. 97).

3.3 Utvalg av informanter

Den pedagogiske lederen jeg valgte å kontakte, hadde jeg kjennskap til fra før. Jeg hadde kjennskap til at det var en del flerspråklige barn på hennes avdeling, og at hun hadde lang og bred kompetanse knyttet til flerspråklighet og inkludering. Dette kalles et strategisk utvalg, som vil si at man velger informanter som har spesifikke kvalifikasjoner knyttet til din problemstilling (Thagaard, 2018, s. 54). Barnehagelæreren kom jeg i kontakt med gjennom en barnehage jeg hadde kjennskap til fra før. Jeg sendte mail til styreren av barnehagen med litt informasjon om oppgaven og mitt ønske om informanter, som hun videresendte til barnehagelærerne. Videre ble jeg kontaktet av en barnehagelærer, som jeg ikke hadde kjennskap til fra før, som ønsket å stille som informant. Med Thagaard sin beskrivelse, vil ikke valget mitt av den andre informanten kategoriseres som et strategisk utvalg i like stor grad. Derimot hadde jeg kjennskap til barnehagen fra før, og visste i det minste at det var flere flerspråklige barn på hennes avdeling.

Ettersom kvalitative intervjuer sikter mot å gå i dybden på et tema, kan ikke antallet informanter være for stort (Dalland, 2020, s. 81). Jeg bestemte meg derfor for at jeg skulle gjennomføre to intervjuer. I etterkant tenker jeg at det kunne vært veldig nyttig med flere

informanter, for å få et bredere datamateriale å arbeide ut ifra. Derimot tok jeg en vurdering på at jeg ikke fikk nok tid til flere enn to intervjuer. Dette var både basert på tiden det tok å finne informanter, men også tiden det tar å analysere datamateriale.

Informant 1: Arbeider som pedagogisk leder på en småbarnsavdeling, med barn i alderen 1-3 år. På hennes avdeling i barnehagen er det totalt 12 barn, hvor 5 er flerspråklige.

Informant 2: Arbeider som barnehagelærer på en småbarnsavdeling, med barn i alderen 2-3 år. På hennes avdeling er det 30 barn, hvor 10 av barna er flerspråklige.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Begge intervjuene ble gjennomført fysisk, i barnehagene til informantene. Når et intervju starter, er det viktig å sørge for at informasjonen som har blitt gitt på forhånd er forstått av informanten (Dalland, 2020, s. 85). Jeg startet derfor begge møtene med å sørge jeg for at de fikk lest samtykkeskjema igjen, som blant annet understrekte at informantene forble anonyme i oppgaven, og at de når som helst kunne trekke sitt samtykke. Etersom jeg ikke skulle ta lydopptak hadde jeg med meg en referent, som skulle skrive ned det som ble sagt i løpet av intervjuet. Jeg understrekte at referenten også hadde samme taushetsplikt som meg. I tillegg fortalte jeg informantene at referenten kunne be oss om å snakke saktere eller stoppe opp i løpet av intervjuet, dersom det ble utfordrende å referere alt som ble sagt.

Underveis i intervjuene var jeg bevisst på å opprettholde et lyttende og anerkjennende kroppsspråk. Dette gjorde jeg ved å ha god øyekontakt, og ikke rette fokuset mitt noen andre steder enn mellom intervjuguiden og informantene. Jeg synes det kunne være utfordrende å stille gode oppfølgingsspørsmål, ettersom jeg selv bruker tid på å prosessere spontane svar og informasjon. Etersom forskningsintervjuer er nytt for meg, kunne det også være lett for meg å akseptere det første svaret som ble gitt (Dalland, 2020, s. 89). De naturlige pausene mellom temaene i intervjuguiden var derimot veldig nyttig for meg som intervjuer, ettersom jeg fikk tenkt grundigere over hva som ble sagt, og om jeg ønsket å stille flere oppfølgingsspørsmål. I et slikt intervju kan informanten føle seg sårbar, og dele nokså personlige erfaringer (Dalland, 2020, s. 89). Jeg var derfor nøye med å understreke at det ikke var noen svar som var feil, og at jeg satt pris på alle tanker og erfaringer som informantene ønsket å dele.

3.5 Analyse

Hensikten med analysen er å finne ut av hva intervjuene har å fortelle (Thagaard, 2018, s. 95). I etterkant av begge intervjuene, leste jeg gjennom transkriberingen til referenten min. Jeg fylte ut det jeg husket og som også forsvant i transkriberingsprosessen. Da jeg skulle analysere materialet mitt videre, valgte jeg en temaanalyse. En temabasert analyse retter oppmerksomheten mot tydelige temaer som representeres i materialet (Thagaard, 2018, s. 171). Jeg startet med å lese gjennom datamaterialet flere ganger, og skrev ned alle temaene jeg kom over. Deretter gikk jeg mer nøye inn i materialet og markerte setninger og avsnitt med farger, knyttet til de ulike temaene. Dette gjorde at jeg så tydelig hvilke temaer som var gjeldende i begge intervjuene, hvor jeg også kunne eliminere temaer som jeg ikke lenger så gjeldende. Deretter laget jeg meg et skjema, hvor jeg konkret knyttet sammen temaene opp mot funnene fra datamaterialet.

3.6 Kvalitetsvurdering/metodekritikk

For å vurdere kvaliteten på forskningen i denne oppgaven, kommer jeg til å anvende begrepene reliabilitet og validitet. Reliabilitet refererer til om forskningen er gjennomført på en troverdig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187). Etersom jeg ikke hadde lydopptak av intervjuene, kan reliabiliteten bli svekket, ettersom informasjon kan ha gått tapt i refereringsprosessen. Noe som også kan påvirke metodens reliabilitet er hvorvidt informantene hadde intervjuguiden på forhånd. De var kun én av informantene som ønsket spørsmålene på forhånd. Dette kan ha bidratt til at svarene til denne informanten ble mer gjennomtenkte og planlagte, i motsetning til de spontane svarene til den andre informanten.

Validitet handler om gyldighet av de tolkningene forskeren kommer fram til (Thagaard, 2018, s. 189). For å styrke validiteten i min forskning, har jeg endret problemstilling opp til flere ganger. Jeg har vært kritisk til om både teori og funn svarer på problemstillingen min. Dette er for å nettopp sikre sammenhengen mellom problemstilling, teori og funn. Min relasjon til informantene er også noe som kan påvirke forskningens validitet. Etersom jeg var godt kjent med den pedagogiske lederen, og ikke barnehagelæreren, kunne dette bidratt til at jeg la egne tolkninger i svaret til pedagogisk leder basert på min kjennskap til henne. Det jeg mener med dette er at jeg lett kunne antatt hva hun mente i svarene sine. Dette kunne nettopp virket inn på gyldigheten i tolkningen av empirien. Dette ble ikke tilfellet ettersom jeg var bevisst på det, og pedagogisk leder alltid begrunnet svarene sine godt.

3.7 Etiske retningslinjer

Som forsker har jeg et etisk ansvar i møte med informantene. All vitenskapelig virksomhet krever at forskere forholder seg til etiske prinsipper (Thagaard, 2018, s. 20). Thagaard trekker fram tre etiske grunnprinsipper, som en forsker må forholde seg til før, under og etter forskningen; informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet.

Ingen skal tvinges til å delta som informanter eller deltakere i forskning (Nyeng, 2012, s. 160). Kravet om informert samtykke omhandler derfor at informanten både skal si ja, og vite hva de sier ja til. Der må derfor foreligge tydelig informasjon til informanten knyttet til hva deltakelsen innebærer, og hva informasjonen skal brukes til. Mine informanter fikk utdelt en samtykkeerklæring, med informasjon om forskningsprosjektet. Jeg spesifiserte også at det var frivillig å delta, og at de kunne trekke seg når som helst.

Prinsippet om konfidensialitet går ut på at deltakerne anonymiseres, og at opplysningene som kan spores tilbake til informantene lagres på en forsvarlig måte (Thagaard, 2018, s. 24). Dette innebærer at deltakerens identitet skal skjules i oppgaven. I hensyn til dette prinsippet har jeg valt å kun henvise til deltakerne som informant 1 og informant 2. Jeg har heller ingen informasjon i teksten, knyttet til deltakerne, som kan spores tilbake til dem.

Prinsippet om konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet innebærer å beskytte integriteten til deltakerne, ved å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for dem (Thagaard, 2018, s. 26). Dette innebærer også et ansvar om at deltakere ikke blir utsatt for urimelig belastning i følge av forskningen. Jeg opplevde ikke at spørsmålene mine, eller måten jeg gjennomførte intervjuene, utsatte deltakerne mine for noen belastninger. Jeg er også bevisst på hvordan jeg framstiller deltakerne i oppgaven. Dette innebærer at dersom jeg framstiller forskjeller mellom informantenes intervjuer, framstiller jeg det som ulikheter, uten at legges vekt på som feil.

4 Funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte funnene jeg har kommet fram til gjennom intervjuene, opp mot teorien presentert i teorikapittelet. Sammenlignet med teoridelen, vil flere temaer i dette kapitler være slått sammen. Dette er for å se en bedre sammenheng mellom teori og drøfting. Temaene i dette kapitler er derfor *rommet, personalets påvirkning på lek og samspill, bruken og synliggjøring av morsmål, foreldres betydning for arbeidet med morsmål og personalets holdninger og kompetanse*.

4.1 Rommet

Barn og rom er noe begge informantene trekker frem i intervjuene, og som det er tydelig at de legger mye vekt på. Informant B trekker fram betydningen av udefinert materiale som er tilgjengelig for alle. «Rommet og materialene i seg selv skal tilrettelegge for et mangfoldig lekmiljø (informant B). Jeg tolker dette som at hun ser betydningen av at rommet og materialet skal være tilrettelagt for variert type lek. Dette kan ses i sammenheng med Gibson sitt begrep om Affordance (Gibson 2003, i Öhman, 2020, s. 67). Med dette begrepet som utgangspunkt vil utformingen på rommet, og materialet, kunne påvirke både hva barna leker og hvem det er tilgjengelig for. Det at informant B trekker fram tilretteleggingen av et mangfoldig lekmiljø, tolker jeg også som at de tilrettelegger for den fysiske leken. Den fysiske leken vil virke inkluderende for flerspråklige barn, ettersom det ikke stiller like store krav til språkferdigheter (Evenstad, 2017).

At informant B trekker fram betydningen av udefinert materiale kan også ses i sammenheng med de flerspråklige barnas posisjon i leken. At materialet er udefinert, er noe som kan bidra til at barna ikke trenger gitte forkunnskaper for å ta i bruk det (Fandrem, 2018, s. 275). Med denne forståelsen som utgangspunkt, kan flerspråklige barns deltakelse i lek påvirkes av hvilke materialer barnehagen tilbyr. Dersom materialet krever gitte forkunnskaper, kan barna som ikke har disse forkunnskapen vegre seg for å bruke materialet. Udefinert materiale har ingen fasit, og det er lite forbestemt hva leken skal gå ut på. Dersom de flerspråklige barna opplever det utfordrende å delta i lek på grunn av språk, vil fokuset på et udefinert lekmateriale i barnehagen kunne senke terskelen for å både starte en lek, og delta i en. Udefinert materiale kan inspirere til variert lek, og kan bidra til at barna stiller likt i møte med materialet. At barna stiller likt i møte materiale blir viktig for å sikre lekens mulighet for alle, som videre kan bidra til barnas likestilte roller i leken.

Informant A trekker også fram betydningen rommet har for flerspråklige barns lek. Hun trekker fram rommets betydning for gode møteplasser, både mellom barn, og mellom voksne og barn. I motsetning til Informant B trakk hun både fram både rommet inne og ute som noe likestilt. Her kommer det fram at avdelingen arbeider aktivt med gode møteplasser både inne og ute mellom barn, og mellom barn og voksne. Å sikre gode møteplasser, både inne og ute, er noe som også noe rammeplanen understreker at personalet skal tilrettelegge for (KD, 2017). Med gjennomtenkte møteplasser, hvor rommet i seg selv gir muligheter for lek og samspill, vil språket i mindre grad være en barriere for barna. Dette er fordi det vil kreve mindre forkunnskaper og språk for å leke. Dermed vil rommets muligheter kunne ha en innvirkning på flerspråklige barns inkludering i lek.

4.2 Personalets påvirkning på lek og samspill

Voksenrollen i lek og samspill med barn er også noe informant A reflekterer mye rundt. Først og fremst trekker hun fram viktigheten av trygg tilknytning for de flerspråklige barna. For barn er avhengige av trygghet før de kan utforske, leke og lære (Öhman, 2020, s. 33). For at barna skal kjenne på denne tryggheten understreker hun hvor viktig det er med sensitive voksne, som er til stede i barnas lek. Gjennom å være på gulvet med barna får hun muligheten til å observere hva barna interesserer seg for, og hvilke behov de har. Dermed vet hun også hvordan hun kan støtte de flerspråklige barna i samspill og lek. I forbindelse med begrepet affordance trakk Öhman nettopp fram at personalet må observere barnas lek, nettopp for å vite hva de fanges av og hvilke handlingstilbud de reagerer på (Öhman, 2020, s. 69). At personalet blir godt kjent med barnet og deres forutsetninger vil derfor være viktig både for hvordan de kan støtte de flerspråklige barna, men også for hvordan rommene tilrettelegges. Jeg spurte også informanten om hun fikk inntrykk av at de flerspråklige barna føler seg inkludert:

«Ja, jeg opplever det. Jeg baserer det på at jeg er veldig delaktig i leken selv. I tillegg observerer jeg heller ingen barn som blir stående alene. Dersom noen barn leker alene, kjenner jeg de godt nok til å vite at de er oppslukte i en lek, eller har behov for å leke alene» (Informant A).

Jeg synes dette sitatet får fram hvor viktig det er å kjenne de flerspråklige barna, for å sikre deres inkludering i hverdagen. Det blir vel så viktig å kjenne igjen når barna føler seg ekskludert, som når de føler seg inkludert. Dette krever at den voksne er sensitive overfor barnets signaler, og er aktivt til stede. Informant A trekker også fram hvor viktig det er den

voksne uttrykker et aktivt ønske om samspill. At barns positive selvbylde kan styrkes av samspill med voksne, til tross for negative samspillsopplevelser med andre barn, understreker voksenrollens betydning som informanten spesifiserer (Lehn, 2019, s. 112). Dersom flerspråklige barn opplever negativt samspill med andre barn, hvor de ikke blir inkludert, vil de voksnes kunne sørge for at barna fortsatt opplever seg ønsket i et samspill. At disse barna føler seg som ønskede samspillspartnere med voksne er også en viktig faktor for videre initiativ til samspill med andre barn.

I en flerspråklig barnegruppe, vil de majoritetsspråklige barna ofte få en førende rolle i leken (Zachrisen, 2015, s. 52). Da vil leken skje innenfor de majoritetens referanserammer, og de flerspråklige barna kan oppleve å få en passiv eller følgende rolle i leken. I et miljø hvor de flerspråklige barna ikke blir sett på som likestilte i lek, og ikke har noe innflytelse på leken, kan de oppleve ekskludering og fremmedgjøring (Zachrisen, 2015, s. 52). Dette perspektivet på flerspråklige barns status og rolle i lek, er også noe som understreker betydningen av den voksnes tilstedeværelse, som begge informantene understreker. Dersom de ansatte er godt kjent med barnas interesse og styrker, vil de kunne initiere til lek med utgangspunkt i dette. Dette kan videre bidra til at de flerspråklige barna får en mer likestilt rolle i leken. Dette er fordi de aktivt inkluderes av den voksne i lek, samtidig som leken retter fokus mot det barnet sine ønsker.

For å vise autentisk omsorg for et barn må den voksne også vise en genuin interesse for barnet (Zachrisen, 2020, s. 41). Dette er noe Informant A også trekker fram i møte med de flerspråklige barna. Hun fremhever at det viktigste hun kan gjøre for å vise omsorg og skape trygghet for disse barna er å vise at hun har en genuin interesse for å inngå i samspill med dem. Trygg tilknytning og omsorg er viktig for alle barn. Derimot er det viktig for personalet å ta kulturelle og språklige forutsetninger i betraktning, for å kunne gi den omsorgen barnet trenger (Zachrisen, 2020, s. 41).

Informant A trekker også fram hvor viktig det er å dele opp barnegruppa i mindre grupper. Dette begrunner hun med at det blir lettere for de flerspråklige barna å bli trygge på mindre grupper med barn, med en voksen aktivt til stede. I mindre grupper blir det lettere for de voksne å observere om alle i barnegruppa har det bra, og om alle opplever å være en del av fellesskapet (Pape, 2020, s. 138). Jeg har selv erfart å være på avdelinger hvor barnegruppa aldri blir delt opp. Det jeg opplevde da var at det var lettere barn som ikke fikk den oppfølgingen de trengte, og et tempo som virket ødeleggende for leken til barna. Barn med

begrensede norskevner, vil kunne slite med å si ifra om at de mangler noen å leke med, eller at noe ubehagelig har skjedd. De er derfor ofte avhengig av voksne som kjenner dem, og som er aktivt til stede. Det er vanskelig å avgjøre om et barn føler seg inkludert, uten at de setter ord på det selv. Det blir derimot lettere å observere i mindre grupper, med tilstedeværende voksne som kjenner barnas kroppsspråk og forutsetninger. At de voksne er med mindre barnegrupper, blir på denne måten viktig for inkluderingen av de flerspråklige barna.

Å dele barnegruppa i mindre grupper var noe informant A tok opp, i forbindelse med hva som bidrar til et inkluderende miljø i barnehagen. I etterkant skulle jeg ønske at jeg hadde et eget spørsmål om dette, for å undersøke informant B sine tanker om oppdelingen av barnegruppa. Grunnen til at dette hadde vært interessant innsikt, er på grunn av disse avdelingene sine ulike størrelser. Informant A, som var veldig opptatt av mindre grupper, arbeidet på en avdeling med 14 barn. På informant B sin avdeling var det hele 30 barn. For å kunne dele opp en så stor barnegruppe, hvor gruppa kan leke uforstyrret, vil sette større krav til romfordeling og avdelingens areal. Mindre lekegrupper kan skape større trygghet og uavbrutt lek, og avdelingens rom vil dermed også ha en innvirkning knyttet til hvilke muligheter personalet har for å dele opp barnegruppa.

4.3 Bruken og synliggjøringen av morsmål

Gjennom analysen kom det fram mange like syn på morsmål mellom informantene. Begge informantene så en viktig sammenheng mellom barnets morsmål og identitet. «Morsmål er mer enn bare ord. Det handler om hvem jeg er, og hvor jeg hører til» (informant A). Dette kan ses i sammenheng med Høigård, som sier at et velutviklet morsmål har stor sammenheng med et barns identitetsutvikling (Høigård, 2019, s. 144). Informant B gjorde det klart at å stille til dette intervjuet fikk henne til å reflektere mye rundt avdelingens arbeid med flerspråklige barns inkludering og morsmål. Hun mente at de hadde et stort potensial når det kom til inkluderingen av flerspråklige barns morsmål. Dette var ikke noe avdelingen jobbet særlig med, men som hun heller ikke har reflektert så mye over. De hadde bare norske bøker, og norske sanger som de brukte på avdelingen.

Hun trekker fram at de har en grein i garderoben, med «hei» på ulike språk. «Hvem sine språk som er representert på den i dag aner jeg ikke» (informant B). Hun ga uttrykk for at denne greina hadde blitt hengende, uten å bli oppdatert, over lang tid. Høigård understreker at barn

nettopp trenger at noe som betyr noe for dem blir verdsatt, gjennom identitetsbekreftelse og anerkjennelse (Høigård, 2019, s. 146). En synliggjøring av flerspråklige barns morsmål er noe som kan være gjenkjennelig for disse barna, og som kan virke anerkjennende. Dersom den ikke tilpasses språkene i barnegruppa, og heller ikke brukes aktivt av personalet, vil den ha liten betydning for synliggjøringen og representeringen av språkmangfoldet.

Begge informantene sine barnegrupper bestod av ca. 1/3 flerspråklige barn. Det var også stor variasjon i hvilket morsmål disse barna snakket, som vil si at det var flere av de flerspråklige barna som var alene om sitt morsmål i barnegruppen. Barn søker seg lettere til barn som ligner på seg selv, og som de deler felles referanser med (Zachrisen, 2015, 43). En felles referanse som kan ha stor betydning for barnas samspill er nettopp språket. Med dette som utgangspunkt vil flerspråklige barn som deler morsmål med et annet barn i barnegruppen, lettere kunne søke seg til samspill. Barn som derimot står alene med sitt morsmål, har i utgangspunktet ikke andre barn de deler en slik felles referanse med. Rammeplanen understreker at språkmangfoldet i barnehagen skal være en berikelse for hele barnegruppen (KD, 2017). At flerspråklige barns morsmål synliggjøres og arbeides med, vil kunne bidra til at alle barna får ta en del i språkmangfoldet. Dersom personalet arbeider aktivt med en fortelling knyttet til et barns sitt morsmål eller kultur, vil dette kunne bli en felles referanse mellom barnet som gjenkjenner denne fortellingen og de norskspråklige barna. På denne måten kan personalet bidra til å skape felles referanser for barna, som utgangspunkt for samspill.

Som jeg nevnte tidligere, hadde informant B sin avdeling kun norske bøker, fortellinger og sanger som ble brukt på hennes avdeling. Noe informanten trekker fram som utfordrende, er at det er så mange fagområdet som skal jobbes med i barnehagen, på så liten tid. Hun sier er lett å fokusere på det man synes er mest interessant, og det man har mest kunnskap om. Her trekker hun fram at de ansatte kan ha på seg ulike «briller» basert på nettopp dette. Det de derimot måtte jobbe med var en hverdag hvor alle ansatte klarte å ha på seg flere briller på en gang. Hun hadde et eksempel på dette, basert på at hun hadde vært på biblioteket med barnegruppa samme dag:

«Jeg tenker på at vi var på biblioteket tidligere i dag. Det hadde jo vært så enkelt for meg å se etter bøker på flere språk. Men jeg hadde ikke på meg de flerspråklige brillene.»

(Informant B)

Informant A sa at de ikke inkluderte de flerspråklige barnas morsmål i hverdagen. Hun begrunner dette med at de bruker bildekort aktivt i kommunikasjon med barna, for å sikre god kommunikasjon og gode overganger. Hun begrunner dette med at de har arbeidet med bildekort i mange år, og at dette har funket godt for dem. Bildebruken har blitt etablert nettopp på bakgrunn av mange års erfaring. Bildekort var også noe informant B spesifiserte at var en stor del av deres hverdag. Dette var også brukt for at alle barna skulle henge med i overganger, og for å støtte kommunikasjonen mellom barn og voksen. For de flerspråklige barna kan bildekortene være god støtte, spesielt i overgangssituasjoner. På bakgrunn av hvor viktig synliggjøring og representasjon av morsmål er for de flerspråklige barna, vil ikke bildekort bidra til dette. Dette betyr ikke at det ikke kan være en god ressurs for barna, men at det heller burde ses i tillegg til barnehagens arbeid med morsmål. Bildekort kan bidra til forståelse av situasjoner, følelser og overganger, men bidrar ikke i seg selv til inkluderingen av morsmål. Det bidrar heller ikke direkte til at morsmål blir synliggjort.

4.4 Foreldresamarbeid og morsmål

Informant A spesifiserer at å oppmuntre foreldrene til å bruke morsmålet sitt aktivt med barna, er noe som kan virke anerkjennende. Foreldrene er en viktig ressurs for å bli kjent med de flerspråklige barnas morsmål og kultur. Foreldrene kan dele ord, sanger eller fortellinger på barnas morsmål, som personalet kan ta med inn til barnegruppa. De vet også om det er noe knyttet til barnets morsmål eller kultur som barnet er spesielt opptatt av. Informant B delte refleksjonene hennes etter et biblioteks besøk, hvor hun ikke tenkte over at hun kunne sett etter bøker på flere språk. Neste gang barnegruppa drar til biblioteket, kan informant nettopp gå i dialog med foreldrene først, for å høre om det er noen spesifikke bøker som kan være gjenkjennelige for de flerspråklige barna. På denne måten kan personalet anerkjenne foreldrene, men også få verdifull informasjon som kan være til nytte for barnets inkludering.

Informant B trakk fram at syrisk foreldrepar en gang tok med en syrisk dessert til barnehagen. Hun fortalte at dette skapte mye refleksjoner blant de ansatte angående inkluderingen av mat fra ulike kulturer på avdelingen. Dette syriske barnet kan ha kjent seg både anerkjent og inkludert, ettersom det er noe knyttet til barnets kultur som blir delt med barnegruppa. Personalet kunne også hørt med foreldrene hva denne desserten het på morsmålet til barnet, slik at de kunne brukt det aktivt. Informant A sa at hun opplever at mange foreldre er usikre

på hva de kan bidra med i barnehagen. Personalet har derfor en viktig rolle med å holde god dialog med de foresatte, og vise at de har en ønsket plass i barnehagen. Det er viktig å møte foreldre som ressurspersoner og anerkjenne deres ønsker, så langt det lar seg gjøre, for å få til et godt samarbeid (Glaser, 2018, s. 242). At avdelingen til informant B tok imot den syriske desserten kunne dermed også bidra til et godt foreldresamarbeid. Inkludert i et godt foreldresamarbeid er også anerkjennelse og nysgjerrighet rundt familiene sine språklige- og kulturelle forskjeller.

4.5 Personalets holdninger og kompetanse

At flerspråklige barn har rett til å kjenne på inkludering i barnehagen, kan ses i sammenheng med synet på barn som *human beings* (James, Jenks, Prout 1998, i Frønes og Glaser, 2019, s. 17). Med dette mener jeg at et mangfoldig språkmiljø, og barn med annet morsmål, ikke blir sett på i et mangelperspektiv. I tillegg til dette at flerspråklighet heller blir sett på som en ressurs både for barnet og for fellesskapet. At språklig mangfold skal ses på som en ressurs for fellesskapet, er også noe rammeplanen understreker (KD, 2017). Informant A spesifiserer viktigheten av å vise genuin interesse for mangfold og flerspråklighet. Hun trekker fram at hun er overbevist om at både foreldre og barn merker på personalet når de ikke er genuine i det de sier og gjør.

«Vi må vise at vi setter pris på flerspråklighet. Vi synes at det er spennende og bra.»

(Informant A)

En flerkulturell barnehage er først og fremst avhengig av personalets holdninger, kompetanse og vilje til å håndtere mangfoldet (Fandrem, 2018, s. 263). For at personalet skal fremme en genuin interesse for flerspråklighet, må det foreligge en bevissthet rundt egen kompetanse og egne holdninger, og hvordan dette kommer til uttrykk. Dersom personalet ser flerspråklighet i lys av et mangelperspektiv, kan det bli utfordrende å vise en genuin positiv innstilling for det. Genuinitet og holdningsarbeid må dermed ses i sammenheng. Arbeidet med holdninger og verdier er også nødvendig for å sikre at personalet arbeider innenfor verdigrunnlaget som er nedfelt i rammeplanen. I rammeplanens verdigrunnlag understrekes det at barnehagen skal fremme mangfold og tilhørighet (KD, 2017). Jeg tolker dette som at barnehagen er nødt til å arbeide med personalets holdninger, for å arbeide for et inkluderende fellesskap. I dette arbeidet er alle de ansatte like viktige, fordi hele personalet er med barna.

Å avdekke skjulte mentale modeller blir også viktig for personalets holdningsarbeid. Mentale modeller kan ses på som holdninger, verdier og generaliseringer, som virker inn på den pedagogiske praksisen (Senge i Wadel & Knaben, 2022, s. 21). Informant B trakk fram et eksempel, som jeg synes var interessant i forbindelse med personalets arbeid med holdninger. Dette var at hun kunne oppleve at ansatte vegret seg for å møte foreldre, ettersom det krevde at de måtte snakke engelsk. Min første tanke da hun sa dette, var at dette vil jo være følelsen til mange av de flerspråklige foreldrene også. Hvis opplevelsen av å samtale på et ukjent språk er ukomfortabelt for en voksen, kan man jo tenke over hvordan det kan føles for barn og foreldre også. Denne ansatte sin erfaring med å kommunisere på engelsk har dermed overføringsverdi til både flerspråklige barn og foreldre sine opplevelser. Evnen til å sette seg inn i minoritetsspråklige personers ståsted, er verdifullt for egen kompetanse og evne til å vurdere sine egne holdninger. Det kan gi bidra til refleksjoner over hvordan man selv ønsker å bli møtt i situasjoner der språket er en barriere.

Barnehagen som en lærende organisasjon legger vekt på blant annet kompetanseutvikling, for å sikre en praksis som er tilpasset barns individuelle behov (Kjeldsaas & Emilsen, 2015, s. 63). Informant A forteller at hennes barnehage har arbeidet aktivt med personalets kompetanse knyttet til språk og flerspråklighet. Hun forteller også at dette har bidratt til personalet sin forståelse for hvilken betydning morsmål har for et barns identitet. De har benyttet både kurs og felles refleksjoner, og fått en samlet kompetanse. Felles kompetanse er nettopp noe som kan bidra til å sikre en praksis innenfor barnehagens juridiske krav (Pape, 2020, s. 16). En av disse kravene er blant annet at barnehagen skal tilrettelegge for inkludering, gjennom sosial deltakelse. For at personalet skal lykkes med dette er de avhengig av kunnskap om hvordan flerspråklige barn opplever inkludering, og hvordan de kan tilrettelegge for dette. At de ansatte har en felles kompetanse knyttet til dette, kan bidra til et målrettet og kompetent arbeid mot inkludering av flerspråklige barn.

Barnehagen som en lærende organisasjon trekker også fram betydningen av at personalet er flinke til å lære i fellesskap (Senge 1999, i Kjeldsaas og Emilsen, 2015, s. 61). Det er også en forutsetning at de ansatte arbeider kontinuerlig med å utvikle egen kompetanse. Dette er også noe som kommer fram fra barnehagen til informant A. Hun spesifiserer at arbeidet med språk og inkludering ikke er noe de har sagt seg ferdig med. De har jevnlig refleksjoner over egen praksis, for å sikre at de kontinuerlig er i utvikling. Informant B trakk fram en brillemetafor, for å synliggjøre at personalet må ha flere fokusområder i hodet samtidig, i arbeidet med barn.

Jeg ser for meg at å skape en læringskultur som er i kontinuerlig refleksjon og utvikling, kan bidra til den voksnes evne til å «ha på flere briller på en gang». Dette er fordi man jevnlig reflekterer over egen kunnskap og praksis, som igjen gjør at det er ferskere i minne gjennom hverdagen.

I arbeidet med personalets kompetanse, trekker informant A også fram at de alltid har hatt et flerkulturelt personale. Dette har bidratt til refleksjoner rundt flerspråklighet og mangfold, samtidig som disse ansatte alltid har satt sitt eget kulturelle preg på avdelingen. Dette kan være enten via mat, sanger eller musikk. Bare gjennom personalet i seg selv, har det flerkulturelle og språklige mangfoldet vært en åpenbar del av hverdagen. Informant B opplever barnehagen sin som veldig norsk, og sier at det bare er norske ansatte på hennes avdeling. Etersom informant B sin avdeling jobber mindre med kompetanseutvikling knyttet til mangfold og flerspråklighet enn avdelingen til informant A, tenker jeg umiddelbart at mangfoldet blant personalet kan ha en påvirkning på dette. Jeg mener ikke at en helt norsk personalgruppe er en direkte årsak til at informant B sin avdeling jobber mindre med mangfold. Derimot tror jeg at et flerkulturelle ansatte kanskje utfordrer med erfaringer, spørsmål og refleksjoner, som en helt norsk personalgruppe ikke gjør. Dette er fordi de selv har personlige erfaringer med det å være flerkulturell.

5 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen «hvordan kan personalet i barnehagen tilrettelegge for et inkluderende miljø for flerspråklige barn». I dette avsluttende kapittelet skal jeg gi en konklusjon på problemstillingen, ut ifra drøfting i funn fra forrige kapittel. Funnene jeg har kommet fram til baserer seg både på teori, og innsikt i de to informantene sitt arbeid. Funnene er ikke en fasit på hvordan barnehagen kan sikre flerspråklige barns inkludering. De kan derimot synliggjøre ulike fokusområder som kan være ekstra viktig å rette fokus på i en flerspråklig barnegruppe.

Først og fremst er barns krav på inkludering, noe som er nedfelt i rammeplanen.

Rammeplanen understreker at personalet i barnehagen skal tilrettelegge for inkludering, gjennom sosial deltakelse. Noe som har kommet tilsynet i drøftingen, er at flerspråklige barn nettopp kan ha andre forutsetning for sosial deltakelse, og dermed andre forutsetninger for inkludering. Dette er på grunn av et mindre utviklet majoritetsspråk, som kan bidra til

utfordringer med kommunikasjon i lek og samspill med andre barn. Personalet har derfor en viktig påvirkning på de flerspråklige barnas lek og samspill, for å tilrettelegge for inkludering. At de flerspråklige barna opplever trygg tilknytning til en voksen, er grunnleggende for at de skal våge å leke og ta initiativ med andre barn. Videre er det også viktig at personalet blir godt kjent med de flerspråklige barna. Dette er for å vite hva de interesserer seg for, slik at det blir lettere å tilrettelegge for lek de ønsker å ta del i. Barnegruppa oppdelt i mindre grupper, med voksne som er sensitive overfor barnas signaler, er også en god forutsetning for de flerspråklige barnas inkludering. Dette er fordi de får lekt i mindre og tryggere omgivelser, med en voksen som støtte ved behov. Det blir også viktig med rom som gir muligheter for fysisk lek, ettersom denne leken er lettere for flerspråklige barn å delta i. Udefinert materiale i disse rommene gir barna samme utgangspunkt for lek, som igjen kan sikre barnas likestilte posisjoner i lek.

Synliggjøringen av morsmål kan også ha en innvirkning på det inkluderende fellesskapet for de flerspråklige barna. Å gjøre de flerspråklige barnas morsmål synlig, på lik linje med det norske språket, viser at de flerspråklige er en del av fellesskapet. Det sender også signaler om at de har en like stor plass i barnegruppa. Dette er også noe som kan bidra til at de ulike språkene på avdelingen, blir berikende for de norskspråklige barna. At de norskspråklige barna får kunnskap og erfaringer med andre morsmål, kan også bidra til at barna får felles referanser som utgangspunkt for samspill. Ettersom flerspråklige barn ofte søker seg til barn de deler felles referanser med, kan de få et større ønske om å søke seg til de andre barna. Foreldrene til de flerspråklige barna er viktige ressurspersoner i arbeidet med morsmål. Personalet kan spørre foreldrene om ord, bøker, sanger eller fortellingen knyttet til barnas kultur eller språk, som de ansatte kan ta med inn til barnegruppa.

Å arbeide med personalets holdninger knyttet til mangfold og flerspråklighet kommer også fram som viktig. Dette er for at personalet ikke skal se på flerspråklighet som noe negativt, og at dette skal komme tilsynet i møte med de flerspråklige barna. Negative holdninger til flerspråklighet kan også gjøre at personalet ikke har et ønske om å tilrettelegge for inkludering for de flerspråklige barna. Dette henger også sammen med kunnskapen som ligger hos personalet. Personalet må ha kunnskap om flerspråklighet, og hvilke forutsetninger som er viktige for å kunne tilrettelegge for inkludering. Et fokus på kontinuerlig kompetanseutvikling og refleksjoner blir derfor viktig.

6 Referanseliste

- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utgave). Gyldendal
- Emilsen, K & Kjeldsaas, L. (2015). Barnehageeiers og ansattes ansvar og mulighet – kompetanseutvikling. I Emilsen, K (red.). *Likestilling og likeverd i barnehagen*. (s. 53-66). Fagbokforlaget
- Emilsen, K. (2015). Likestilling og likeverd i Norge. I Emilsen, K (red.). *Likestilling og likeverd i barnehagen*. (s. 21-33). Fagbokforlaget
- Evenstad, R. (2007). *Å overse et barn: om lek og samhandling i den flerkulturelle barnehage*. Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/309/399518.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Fandrem, H. (2018). Forstå og gjøre seg forstått. I V.Glaser, I. Størksen & M. Drugli (red.). *Utvikling lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. (2.utgave., s. 259-286). Fagbokforlaget
- Frønes, M & Glaser, V (2019). Innledning. I Frønes, M & Glaser, V (red.). *Praksisboka for barnehagelærerstudenten*. (s. 13-18). Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid – barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utgave). Universitetsforlaget
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig* (4.utgave). Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.Udir.no>
- Kvale, s & Brinkmann. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utgave). Gyldendal akademisk.
- Lehn, E. (2019). «Æ vil værre med på leiken». I Frønes, M & Glaser, V (red.). *Praksisboka for barnehagelærerstudenten*. (s. 103-115). Universitetsforlaget

- Nyeng, F. (2012) *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*.
Fagbokforlaget
- Pepe, K. (2020). *Gode medarbeidere i barnehagen – arbeid med lek og inkludering*.
Kommuneforlaget
- Spernes, K. & M, Hatlem. (2019). *Den flerkulturelle barnehage i bevegelse*.
Gyldendal
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode*
(5.utgave). Fagbokforlaget
- Wadel, C.C. & Knaben, Å.D. (2022). Utvikling av barnehagen som en lærende
organisasjon: teoretiske perspektiver. I M. Jernes & M. Alvestad (Red.),
Barnehageutvikling (s. 15-32). Universitetsforlaget
- Zacharisen, B. (2020). *Omsorg i en kulturell kontekst*. Universitetsforlaget
- Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek – interetniske møter i barnehagen*.
Univeritetsforlaget
- Öhman, M. (2020). *Vern om barns lekestyrke*. Pedagogisk forum

7 Vedlegg

Samtykkeerklæring:

Vil du delta i bachelorprosjektet:

«Inkludering av flerspråklige barns morsmål i barnehagen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan to ulike barnehagen arbeidet med flerspråklige barns morsmål i barnehagens språkarbeid. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å få innsikt i hvordan to ulike barnehager arbeider med flerspråklige barns morsmål i barnehagens arbeid med språkutvikling. Jeg ønsker også å få innsikt i betydningen av foreldresamarbeid og personalets kompetanse knyttet til denne tematikken.

Problemstilling:

«Hvordan kan flerspråklige barns morsmål inkluderes i barnehagens arbeid med språkutvikling?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Beskriv metode (spørreskjema, intervju, observasjon etc.), omfanget, hvilke opplysninger som samles inn og hvordan opplysningene registreres, f.eks.:

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju, som vil vare i ca. 30 min. Spørsmålene vil først gå ut på litt generell informasjon om informanten. Deretter vil spørsmålene gå dypere inn på hvordan avdelingen arbeider både med språkmiljø, og de flerspråklige barna sin

inkludering i dette språkmiljøet. Videre vil det også forekomme spørsmål om både foreldrene og personalet sin rolle rundt hvordan flerspråklige barns morsmål arbeides med i barnehagen.

.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.04.

Med vennlig hilsen Idunn Andenæs

Veileder: Gjertrud Stordal og Marit Hopperstad

Student: Idunn Andenæs

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *inkludering av flerspråklige barns morsmål i barnehagen*. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju*.

Dato: .....

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

Intervjuguide:

Intervjuguide

«Hvordan kan flerspråklige barns morsmål inkluderes i barnehagens språkarbeid?»

Informant

Hvilken stilling har du i barnehagen?

Hvilken utdanning har du?

Hvor lenge har du arbeidet i barnehagen?

Hvilken språklig bakgrunn har du?

Avdelingens forutsetninger

Hvor mange barn er det på avdelingen?

Hvor mange flerspråklige barn er det på avdelingen?

Hvilke språk er representert i barnegruppa?

Tema 1: Språkmiljø

Hva ser du på som et godt språkmiljø for barn?

Hva legger du i et inkluderende språkmiljø?

Hvilke muligheter har man for å bruke språk i barnehagen, hvor er den voksne som setter føringer for det?

Hvilken plass har leken i avdelingen sitt språkarbeid?

Får du inntrykk av at språkmiljøet på avdelingen er inkluderende for flerspråklige barn?

Hvorfor/hvorfor ikke?

Tema 2: Barnets morsmål

Hvilke tanker har du rundt bruk av morsmål i barnehagen?

Jobber dere med de flerspråklige barnas morsmål på avdelingen?

Hvordan/hvorfor ikke?

Hvordan støtter du et barn i å bruke eget morsmål i hverdagen?

Hvilken betydning har arbeidet med morsmål for inkluderingen av flerspråklige barn?

Tema 3: Personalet

Hvilken betydning har de ansatte for avdelingens språkmiljø?

Har dere arbeidet med hva et inkluderende språkmiljø er innad i personalgruppa?

Får du inntrykk av at personalet er bevisste på betydningen av morsmål til flerspråklige barn?

Har dere jobbet noe med morsmålets betydning innad personalgruppa?

Tema 4: Foreldresamarbeid

Hvilken betydning tenker du foreldresamarbeid har for inkluderingen av et flerspråklig barns morsmål?

Har dere brukt foreldrene som en ressurs for inkluderingen av barns morsmål?

Hvordan?

Har foreldre uttrykt ønske om å bidra i arbeidet med barnets morsmål?

Tema 5: utfordringer i arbeidet med arbeidet med morsmål

Har du opplevd noen utfordringer knyttet til arbeidet med morsmål i barnehagen? (Både med barna, personalet og foreldre)

Evt. hvilke?

Hva tror du er årsaken til utfordringene du har møtt?

Hvordan har dere tatt tak i evt. utfordringer knyttet til arbeidet med morsmål?

Noe annet du ønsker å si?